

[MEER]

gemeenschap,

Gedreven door technologische evoluties is een nieuwe dynamiek ontstaan waarin burgers, verenigingen en ondernemers zich engageren om van hun leefomgeving iets moois te maken. Meestal gebeurt dit reactief, soms ook proactief. We zien lokaal betekenisvolle initiatieven ontstaan die de leefomgevingskwaliteit versterken en bijdragen aan opgaven op het vlak van ruimte en milieu. We zijn ervan overtuigd dat de overheid deze maatschappelijke energie moet aangrijpen om ambitieuze visies en internationale afspraken waar te maken.

[MINDER]

overheid

Is de Vlaamse overheid er klaar voor om burgers zelf hun leefomgeving vorm te laten geven?

KAAT SMETS EN RENÉ VAN DER LECQ [AFDELING BELEIDSONTWIKKELING EN JURIDISCHE ONDERSTEUNING VAN HET DEPARTEMENT OMGEVING]

De Vlaamse regering ziet ruimtelijke ontwikkeling als een resultaat van samenwerking tussen overheden, maatschappelijke organisaties, burgers en ondernemingen¹. De eerste stappen zijn gezet om terreinpartners de juiste condities te geven om te kunnen bijdragen aan een betere leefomgeving. Maar beleid is nooit af. Te vaak nog is de overheid een belemmerende factor om maatschappelijke energie echt te valoriseren. Het omgevingsbeleid moet daarom zijn rol durven herdenken, loskomen van een rigide denken over probleemoplossing en partners met open vizier tegemoet durven treden. In deze bijdrage benoemen we pijnpunten en geven we oplossingsrichtingen aan. Buitenlandse voorbeelden bieden inspiratie over hoe de verdere invulling van het omgevingsbeleid hieraan kan bijdragen.

Technologie als driver voor gemeenschapsvorming

De betrokkenheid van burgers, verenigingen en ondernemers bij de ontwikkeling van hun leefomgeving is als gevolg van technologische evoluties de afgelopen 15 jaar gewijzigd. Het gebruik van sociale media, apps en web-platforms heeft de drempels voor deelname aan debat en actie verlaagd. De opkomst van de deelmaatschappij waarin burgers en bedrijven beslissen om onderdelen van het publiek én privaat domein samen te ontwikkelen, te exploiteren of te beheren is hiervan een voorbeeld. EGear, dat een deelplatform voor elektrische wagens biedt, neemt bijvoorbeeld ook een rol op om de luchtkwaliteit te verbeteren. De app van MyflexiPark waarmee mensen private parkeerterreinen aan elkaar kunnen verhuren, biedt steden kansen om parkeerplekken weg te nemen en het publiek domein een kwaliteitsimpuls te geven. Toch, recente discussies rond Airbnb en Deliveroo tonen aan dat de overheid nog op zoek is naar haar nieuwe rol in deze ontwikkeling. Het zoeken naar een nieuwe verhouding tussen overheid en maatschappij is niet uniek Vlaams, zo konden we vaststellen bij

een bezoek aan het Belvédère Landschapspark² in de groene gordel rond Keulen. De ambtenaren van de stad vertelden ons hoe een burgerprotest tegen de plannen voor een biotechnologiepark mede door de megafoon van de (sociale) media uitgroeide tot een burgerbeweging die zich inzet voor een groene omgeving in de Keulse stadsrand. Wat begon met het toe-eigenen van een restperceel als ontmoetingsplek met een boom en een bankje, groeide uit tot een 200 hectare groot landschapspark met ruimte voor landbouw, natuur en zachte recreatie. Het park is niet ontstaan omdat de stad er een groene oase voor haar bewoners wou ontwerpen met behulp van bewonersparticipatie, wel omdat de omwonenden zelf met steun van de landbouwers het voortouw hebben genomen.

SOCIALE MEDIA, APPS EN WEB-PLATFORMS HEBBEN DE DREMPELS VOOR DEELNAME AAN DEBAT EN ACTIE VERLAAGD.

Het ontstaan van een common waarbij terreinpartners vanuit een gedeelde bezorgdheid of ambitie aan de slag willen gaan met ruimte, gebeurt meestal vanuit een impuls. Voor burgers en verenigingen is dat vaak een niet-gewenste ontwikkeling waardoor zij zich reactief organiseren om hun leefomgeving te ontwikkelen in functie van hun eigen wensen. Voor ondernemers is deze impuls veeleer een marktopportuniteit waardoor zij zich proactief organiseren om een levensvatbaar verdienmodel neer te zetten met een maatschappelijke meerwaarde voor de leefomgeving. De nieuwe dynamiek schept niet alleen mogelijkheden om de leefomgeving meer vanuit het wensbeeld van onderuit te ontwikkelen (eerder dan vanuit een technocratisch plan van de overheid), het zorgt ook voor een sterk en langdurig engagement voor realisatie en beheer. De slagkracht verhoogt omdat realisaties vaker onderdelen van het private domein aanpakken.

¹ Vlaamse regering (2018) Strategische visie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, Departement Omgeving, Brussel

² De excursie is onderdeel van een experten-advies over stedelijke landbouwparken dat ILVO en UGent momenteel uitvoeren in opdracht van het Departement Omgeving.